

БОЈАН КРИВОКАПИЋ

АНА И ЗАСПАЛИ АНЂЕЛИ*

У спаваћој соби у Вили Фазанки на северу равнице, у којој борави од Госпиних дана, крај узглавља јој је чукао анђео. Волела их је, мале и беле, наизглед сасвим безазлене, чак добронамерне. Призивала их је око себе, годинама их скупљајући. Куповала их је у свим градовима у којима је била, њих и разгледнице. Неки би се временом окрњили или разбили, неки су остали до данас. Једног је ставила у тоалет, код лавабоа. Марушка јој је рекла да то није место за анђела. Ана јој је одговорила да јесте. И анђео је остао у тоалету.

Онда су почели проблеми са спавањем. Сан јој је био све тањи, будила се све чешће. Није знала разлог. Није био њен брат Мишика, који је на небу већ деценијама, није била Љубљанска 9, није био Дојчланд. Пробудила би се и прва мисао би јој била да мора да изађе из собе. Устала би, дошла до кухиње, села за сто и укључила лампу. Читала би док не сване.

Њена пријатељица Марушка анђеле није волела, пре неколико година би јој понављала да су прецењени, баш ту реч је сваки пут употребљавала, *прецењени*. И да их је она искључила из свог живота јер су јој често подметали ноге. Док слуша, Ана замишља Марушку како посрће саплетена анђелима.

Једноставно, треба да се договориш с њима, да их замолиш да те не узнемиравају, рекла јој је. Како да их замолим?, питала је Ана. Лепо, замолиш их, одговорила јој је Марушка.

Сад јој се те реченице премећу по глави, одзвањају. Марушка је далеко, али ту су Грегор и фра Бартол. Можда би сви заједно могли да поразговарају с анђелима, да се договоре.

* Одломак из истоименог романа у рукопису.

Јутро је тмасто, Гранда је трома, само лежи и лиже шапе, све се успорило. Дан ће бити лењ. Ана на шпорет ставља велики црвени лонац. Почине да сецка лук, мркву. Скуваће раштан, јер сад је сезона раштана. Док се лук и мрква буду динстали, отићи ће у врт и набрати пуну корпу великих зелених листова. У селу кроз које протиче Мртваја раштана није било, мештани никад нису чули за ову биљку поноситих кожастих листова. Његово семе је, с нарамком књига, донео фра Бартол оног дана кад је корачао дугом Вашут улицом, идући према Цркви Свете Ане. Тако, сад већ деценијама раштан тихо живи свој равничарски живот.

Кад је Ана била мала, у Чомакли је било раштана. Семе је можда дошло истим оним возом којим и њен отац. Често би им кућа одисала воњем тог јела. Њена мајка га је кувала на суве кости уз које би каткад убацила повећи комад сланине. Раштан су, као и пасуљ, јели по три дана.

Данас ће Вила Фазанка одисати тим воњем. Док анђели спавају.

Анђели желе да ми завире у главу и успевају у томе, било је прво што је Ана изговорила Грегору кад се појавио пред њом у белој атлет мајици и уским белим гаћицама на плаве цветове. Био је још бунован од сна. Гранда му се одмах обрадовала. Преко очију му је пала густа коса, толико другачија од ретких длака на кошчатој попрсју. Сео је поред Ане и наслонио јој се на раме. Мислио сам да сам ја твој анђеоло, рекао је. Ана се на то смекшала и наслонила своју главу на његову. Гранда је почела да цвили. Не спавам добро, то је због њих, наставила је. Мисле да треба да одем одавде, да сам вишак, а они су чувари, чувају Вилу Фазанку за неког другог, додала је. Зато треба да се договоримо с њима, да их замолимо да престану, да оду, изговорила је и подигла главу с Грегорове. Он јој је узео шаку, обујмио је својим дугим прстима и пољубио. У реду, рекао је, кад фра Бартол дође, учинићемо то, нека оду. Изговоривши то, устао је и отишао до велике цезве пуне кафе. Дан се још увек није разбудео. Узео је шољу с ликом Маријиним и налио је до врха. Кафа је била врела. Стао је крај прозора и посматрао двориште у измаглици.

Ана гледа његове дуге танке ноге, његову малу задњицу, утегнуту у те цветне гаћице. Гледа његову танковитост и чини јој се као да целог живота живе заједно. Као да се између њих нису протегле те три дуге деценије.

Можда је само требало да склони ту фигурицу која јој је стајала поред узглавља. Можда би то било довољно. Можда је само требало да је баци у смеће, на дно канте, испод остатака поврћа.

Нико је тамо не би нашао. Можда би гипс повукао влагу и анђео би се распао. Али није могла то да учини. Плашила се. Како да баци анђела?

На вратима се појавио фра Бартол. Какав угодан мирис, изговорио је, а његов осмех је унео светлост у кухињу. Пришао је и загрлио Грегора. Онда је загрлио и Ану. Гранда је почела да скаче по њима. Данас истерујемо анђеле, изговорио је Грегор, на шта га је Ана прекорно погледала. Фра Бартол подигне обрве. Ана му донесе шољицу кафе и, након што ју је он принео устима, почиње. Говори брзо, уз повремене прекиде. Исприча му све до у детаљ. Једноставно, анђели су били криви за њен немиран сан. И сад јој треба помоћ. И очекује да ће јој њих двојица помоћи. Заврши као да изриче пресуду.

Фра Бартол ју је пажљиво слушао. Хватао је сваки њен ситни покрет, сваку гримасу. Кад је завршила, погледао је у Грегора и рекао: Дакле, знамо шта нам је чинити. Али не тако обнажени, додао је уз осмех, одмеривши га. Грегор се ускоро вратио обучен.

Убрзо након тога, њих троје седе за столом на којем је неколико фигурица анђела. Гранда је начуљила уши и пажљиво прати сваки њихов покрет. Михаило, Гаврило, Рафаило, Урило, Салатаило, Егудило, Варахило, Јеремило. Један од њих ће им помоћи.

Следећег јутра се пробудила с молитвом на уснама. Учинило јој се да јој се усне саме мичу, да нема контролу над њима. Њена душа као да више није само њена, њено тело као да је туђе. Тај ју је осећај обузимао, а она му се није опирала.

Фра Бартол не долази већ данима. Не долазе ни анђели и то је добро. Помисли на фра Бартола, па осети кап нервозе у дну стомака како се полако разлива по утроби. Ушла је у осму деценију, он у седму. Грегор још увек весело трчкара кроз четврту. Она и фра Бартол су пре неколико дана одлучили да ће пешачити кроз атар села. Неколико мештана их је гледало с чуђењем кад су се запутили према излазу из села. Шта једна старица ради са свећеником? Прешли су мостић преко Мртваје која је несносно смрдела. То је онај базд који се залепи за носнице, уђе у грло и онда ту дрежди данима. А можда је то и старост, тај базд, то дреждање тихе трулежи у ткивима. Њих двоје сад имају преко 130 година, воли кад те њихове године посматра као зброј. До суседног села кроз њиве има неколико километара. Чим су ушли у оранице, осма-трачница је почела да се назире. Сетила се баба које су седеле пред кућама кад су она и Мишика трчали од Мртваје кроз дугу кривудау улицу, до њихове Љубљанске 9. Замишља их како и даље седе пред тим кућама у које више нико не улази, како плету шарене

шалове који се претварају у ћилиме, па онда у те ћилиме уткивају приче о којима село кроз које протиче река – ћути. Ако би и проговорило, село би забрундало, не би се разазнала ниједна реч, а камоли реченица. Брундање би убрзо престало, и тако деценијама. Док село ћути, оне се церекају, а ћилим полако почиње да преплављује улице и Мртвају, ту тиху белу воду чији се смрад скутри по кутовима душе и онда ту остаје дуго, предуго, непомичан.

Идући кроз њиве, наједном осети фра Бартолову шаку у својој. Коначно међу њима више нема задршке. Ана осети спокој. Нису се ни погледали, само су наставили према осматрачници. Први пут јој се учинило да су и њене шаке нежне, као фазанкино перо.

Румена јесен се примицала.

А јесен је увек тужна, чак и кад је сунчана и мека.

Да ли да исприча фра Бартолу како је пре само неколико месеци у Нојзацу седела у соби која гледа на парк, проматрала тополе које шуме на пролећном ветру, ноћу ослушкивала жабе? А никад пре тога није живела поред парка. На Приморју воли један парк, Анђолина се зове, као што фра Бартол воли Градац с којег види се оток сав ушущан паунима. Она је одрасла уз тополе, и покоју жабу. Али у тој соби, у том стану, седи као да је уденута у туђи живот. Увече чита *Свила, шкарце*. Није читала ту књигу кад је изашла, јер тих је година живела у Дојчланду. Ту јој је књигу дала Марушка кад је дошла у Нојзац. Пријаће ти, опустиће те, рекла јој је. И то је била истина. *Свила, шкарце* ју је опустила. Није је ни најмање узрујала, зато ју је читала у малим дозама, да је не уљуљка. Чешће бира књиге које је узнемиравају, каткад и избежуме.

Та соба у којој је седела личи на собе у којима су некад живе девојке из имућнијих породица, аристократија, или неке госпође уседелице које би свакога дана читале по кап поезије, па онда мало певушиле, испијале кафе и чајеве. Онда би ноћу будне лежале у својим празним постељама, као и она, па би мало цвилиле, што од туге, што од дирања, доле, испод плахте, као и она. Да ли да прича о томе фра Бартолу? Желела би да му каже све то, али се плаши. Плаши се да би у том тренутку он нестао, да би се распришио, као маслачак на ветру. А она то не жели, она се тога плаши, она жели да фра Бартол заувек буде ту. Не жели да изгуби спокој који јој је он донео у живот. Ни то му неће рећи, јер то би га уплашило. О својим цвиљењима ће ћутати, јер о цвиљењима се не говори. Наставиће да сања змије у постељи, модре, како изводе свој плес не додирујући је. Можда су у тој соби све те жене сањале исте снове, можда су и умирале, неке старе госпође, или неке младе, свенули пупољци. А неке су сигурно рано изјутра или

пред сумрак ишле до Дунава, и онда шетале дуго, некад низводно, некад узводно, гледајући у ту мутну реку, у празно.

Помисли на све то и крене да заусти, а онда је један од оних анђела заголица око уха. Каже јој: Заустави се, заустави се и са чекај још мало, не жури. И она се заустави.